

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-429-0-21>

**PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT
OF THE DUAL FORM OF EDUCATION
IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW**

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Savchuk R. M.

*Postgraduate Student
Institute of Pedagogical Education and
Adult Education
National Academy of Ukraine named
after Ivan Zyzun
Zhytomyr, Ukraine*

Савчук Р. М.

*аспірант
Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих
НАПН України імені Івана Зязюна
м. Житомир, Україна*

Потреба України в консолідації зусиль вітчизняної науки та освіти з метою забезпечення якісного освітнього процесу в умовах війни для відновлення економіки країни посилює актуальність дуальної освіти – як окремої самобутньої форми, яка поєднує навчання в закладі освіти й на робочому місці. Попри існуючі недоліки, ця форма освіти краще за інші наближає систему української освіти до вимог воєнного ринку праці, допомагає випускникам формувати затребувані часом компетентності, підвищує конкурентоспроможність і престижність закладів освіти.

В Україні дуальну освіту називають «формулою успіху» як для професійного розвитку здобувачів освіти, так і для відновлення економіки країни [5], що відображено у Плані відновлення України (2022), де визначено низку важливих функцій дуальної освіти, необхідних для сприяння економічному відновленню і подальшому розвитку країни. Дуальна форма навчання визнана дієвим інструментом для подолання розриву між змістом освітніх програм і навчальних планів та реальними потребами національного ринку праці [4]. Пілотні проекти з упровадження дуальної освіти, що стартувала в Україні у 2015 р., довели її перспективність, зокрема: сприяли підвищенню ефективності та якості навчання майбутніх фахівців, зростанню рівня їх професійної компетентності та конкурентоспроможності на вітчизняному й міжнародному ринках праці, збільшенню відсотку

працевлаштування випускників, зниженню витрат на професійну підготовку молоді за рахунок розвитку державно-приватного партнерства, тощо.

З іншого боку, досвід впровадження елементів дуальної освіти виявив низку проблем і перешкод, усунення яких потребує системного науково-методичного супроводу. Зокрема, серед основних проблем запровадження в Україні дуальної освіти варто назвати: недосконалі механізми мотивації бізнесу до співпраці з закладами освіти щодо організації підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою здобуття освіти; низька психолого-педагогічна компетентність наставників підприємств та неунормованість процедури забезпечення її розвитку; недостатня усвідомленість суб'єктами дуальної освіти спільності цілей та узгодженості дій для запровадження повноцінної дуальної освіти, а, відтак, і неузгодженість дій стейкхолдерів; невизначеність функцій і обов'язків суб'єктів господарювання як соціальних партнерів закладів освіти; неготовність закладів освіти спільно з роботодавцями розробляти організаційну документацію і готувати навчальну продукцію; значна бюрократизація процедури переходу здобувачів на дуальну форму здобуття освіти; проблемність узгодження із змістом освітніх програм тих видів робіт, які студентам доводиться виконувати на підприємствах [2; 3, с. 5].

Варто також зазначити, що значною проблемою є в Україні гальмування переходу на повноцінну дуальну освіту. Досі заклади освіти й роботодавці обмежуються використанням лише окремих її елементів. Причому основна відповідальність за якість дуальної форми навчання покладається не на роботодавців, як це прийнято, наприклад, в системі освіти Німеччини, а на заклади освіти. Це давно потребує внесення відповідних змін до діючого освітнього законодавства з метою чіткого розподілу прав і обов'язків між усіма суб'єктами дуальної освіти та їх мотивування, узгодження дуальної форми здобуття освіти з європейськими критеріями та забезпечення системного науково-методичного супроводу розвитку цієї форми здобуття освіти в Україні.

Повномасштабна війна негативно позначилася на умовах реалізації дуального навчання, що зумовлено релокацією багатьох бізнес-підприємств і неможливістю виконання ними своїх партнерських зобов'язань щодо підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Відомо, що у 2022 р. з 156 підприємств, які були партнерами закладів освіти в реалізації навчання за дуальною формою здобуття освіти, 26 не змогли розпочати навчання, 22 – припинили його одразу після початку війни, 5 – зменшили число здобувачів, які навчалися за

дуальною формою освіти. Водночас, попри це, в суспільстві і в бізнес-середовищі зафіксовано зростання інтересу до здобуття професії за дуальною формою освіти. Свідченням цього є збільшення кількості студентів, які в окремих підприємствах, що змогли адаптуватися до умов війни, перейшли на дуальне навчання навіть в період воєнного стану [1; 6, с. 167].

До основних причин, що спонукали бізнес до співпраці з закладами освіти в рамках дуальної освіти, варто назвати такі: кадровий голод майже на всіх регіональних ринках праці, зумовлений вимушеною еміграцією українців за межі України; старіння кадрів на підприємствах і відсутність якісного кадрового резерву через війну та мобілізацію значної кількості фахівців; можливість впливу на зміст підготовки фахівців; усвідомлення суб'єктами господарювання важливості опанування майбутніми фахівцями теоретичних фундаментальних знань.

Отже, зумовлені війною демографічні і кадрові проблеми стимулювали інтерес бізнесу до дуальної форми здобуття освіти, що активувало процес творення якісної екосистеми між університетами, державою і соціально відповідальним бізнесом. З іншого боку, дуальна освіта стала важливою з точки зору запобігання загостренню кадрових проблем, здатною сприяти створенню на підприємствах кадрового резерву зі здобувачів освіти, які навчаються за тристоронніми договорами в рамках дуальної освіти.

Література:

1. «Дуальна освіта» ДТЕК Мережі: можливості для молоді навіть під час повномасштабної війни. *Дія. Бізнес* : веб-сайт, 2023, 4 жовтня. URL: <https://business.dia.gov.ua/en/cases/business-without-barriers/dualna-osvita-dtek-merezi-mozlivosti-dla-molodi-navit-pid-cas-povnomasstabnoi-vijni>

2. Бондаревська К., Тарасенко А. Проблеми впровадження дуальної форми здобуття освіти та їх вирішення: зарубіжний досвід. *Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми другого року запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти України* : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (18 листопада 2021 року). Київ : Науково-методичний центр ВФПО, 2021. С. 37–40.

3. Іщенко Т. Д., Чайковська А. Б. Про результати другого року запровадження пілотного проєкту у закладах вищої та фахової передвищої освіти України. *Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми другого року запровадження пілотного проєкту у закладах*

фахової передвищої та вищої освіти України : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (18 листопада 2021 року). Київ : Науково-методичний центр ВФПО, 2021. С. 4–8. С. 5.

4. Перхун Л. П., Товмаченко Н. М. Проблеми впровадження дуального навчання в Національній академії статистики, обліку та аудиту. *Нові джерела та методи поширення даних у статистиці* : матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики. Київ : Інформаційно-аналітичне агентство, 2019. С. 206–209.

5. Прем'єр-міністр: дуальна освіта – це формула успіху для учнів, для професійно-технічного розвитку, для економіки країни. *МОН України* : веб-сайт, 2021, 31 травня. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/premyer-ministr-dualna-osvita-ce-formula-uspihu-dlya-uchniv-dlya-profesijno-tehnicnogo-rozvitku-dlya-ekonomiki-krayini>

6. Савчук Р. Упровадження в Україні дуальної форми здобуття освіти. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* : матеріали XII міжнар. наук.-практ. конференції (м. Хмельницький, 19–20 жовт. 2023 р.) / ред. кол.: Н. Г. Ничкало, В. О. Радкевич, І. В. Андрощук [та ін.]. Хмельницький : ХНУ, 2023. С. 166–168.